

Doç. Dr. Tayfun ERCAN
Hakim Hasan ŐAHİN

SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE
SİGORTA ETTİRENİN
BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2025

Ocak 2025

ISBN: 978-625-5957-13-9

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışması temel alınarak hazırlanan kitabımızın içeriğini, sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ile bu yükümlülüğün ihlaline ilişkin hukuki yaptırımlar oluşturmaktadır. Uygulamada sıkça rastlanılan ancak sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişilerin çoğunlukla gözden kaçırdıkları, sigorta konusuna ilişkin sözleşmenin karşı tarafı olan sigortacıya yapılması gereken bazı bildirimler ele alınmış, bu bildirimlerin zamanı, şekli gibi hususlar detaylandırılmış, sonuç olarak da yerine getirilmediğinde ya da eksik yerine getirildiğinde sigorta sözleşmesi yapacakların uğrayacakları hak kayıpları ele alınmıştır.

Hayatımızın her anında bizden desteğini esirgemeyen değerli ailelerimize teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR	XI
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

“SİGORTA SÖZLEŞMESİ” “SİGORTA ETTİREN” “SİGORTA ETTİRENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ” KAVRAMLARININ İNCELENMESİ

1.1 Sigorta Sözleşmesi	5
1.1.1 Sigorta Sözleşmelerinin Genel Özellikleri	6
1.1.2 Sigorta Sözleşmelerinin Unsurları	8
1.1.2.1 Riziko	8
1.1.2.2 Menfaat	11
1.1.2.3 Sigorta Bedeli	13
1.1.3 Sigorta Sözleşmesinin Türleri.....	14
1.1.3.1 Zarar sigortaları.....	15
1.1.3.1.1 Mal sigortaları	16
1.1.3.1.2 Sorumluluk sigortaları	16
1.1.3.2 Can sigortaları	17

1.1.3.2.1 Hayat sigortaları	17
1.1.3.2.2 Kaza sigortaları.....	18
1.1.3.2.3 Hastalık ve sağlık sigortaları	19
1.2 Sigorta Ettiren.....	20
1.2.1 Sigorta Sözleşmesinin Karşı Tarafı: Sigortacı.....	21
1.2.2 Sigorta Sözleşmesinde Sigortalı Kavramı	22
1.2.3 Sigorta Sözleşmesinde Lehtar Kavramı.....	24
1.3 Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri	26
1.3.1 Sözleşmelerde Borç, Yükümlülük ve Külfet Kavramları.....	26
1.3.2 Sigorta Sözleşmelerinin Karşı Tarafı Olan Sigortacının Borç ve Yükümlülüklerinin Kısaca Değerlendirilmesi.....	27
1.3.3 Sigorta Sözleşmelerinde Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülüklerine Giriş.....	32
1.3.3.1 Sigorta ettirenin prim ödeme borcu.....	33
1.3.3.2 Sigorta ettirenin bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü	35
1.3.3.3 Sigorta ettireninin zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücü haklarını koruma yükümlülüğü	35
1.3.3.4 Sigorta ettirenin mal ve zararın gerçekleştiği yerde değişiklik yapmama yükümlülüğü.....	36

BÖLÜM II

SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE SİGORTA ETTİRENİN BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

2.1 Beyan Yükümlülüğü.....	37
2.2 Beyan Yükümlüleri	39

2.3 Sigorta Ettirenin Temsilcisi ve Beyan Yükümlülüğü.....	42
2.4 Beyanın Muhatabı	44
2.5 Aracılara Yapılan Beyan	46
2.6 Beyanın Şekli	49
2.7 Beyanın Zamanı Süresi ve Usulü	50

BÖLÜM III

YAPILMASI GEREKEN ZAMANA GÖRE BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE İHLALİ

3.1 Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü	51
3.1.1 Beyanla Yükümlü Olunan Hususlar	53
3.1.1.1 Sigortalının Şahsına İlişkin Hususlar	55
3.1.1.2 Sigortalanan Mala İlişkin Hususlar	56
3.1.2 Beyanın Yerine Getirilme Usulü	58
3.1.2.1 Beyan (Kendiliğinden Beyan) Usulü	58
3.1.2.2 Liste Usulü	59
3.1.2.3 Karma Usul	60
3.1.2.3.1 Beyan usulünün esas alındığı karma usul.....	60
3.1.2.3.2 Liste usulünün esas alındığı karma usul.....	61
3.1.2.3.3 Türk Ticaret Kanunu'na göre usul	61
3.1.2.3.4 Beyanın yerine getirileceği zaman ve süre	62
3.2 Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali.....	64
3.2.1 Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlalinin Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenilmesinin Sonuçları.....	65

3.2.1.1 Sigortacının Cayma Hakkı	66
3.2.1.2 Sigortacının Prim Farkı İsteme Hakkı.....	70
3.2.2 Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlalinin Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenilmesinin Sonuçları	71
3.2.2.1 Sigortacının Tazminatta veya Bedelde İndirim Yapma Hakkı	72
3.2.2.2 Sigortacının Tazminat veya Bedel Ödeme Borcundan Kurtulma Hakkı.....	73
3.3. Sözleşme Süresindeki Beyan Yükümlülüğü	73
3.3.1 Rizikonun Ağırlaşması ve Unsurları	77
3.3.2 Rizikonun Hafiflemesi.....	79
3.3.3 Sözleşme Süresindeki Beyan Yükümlülüğünün Zamanı ve Süresi	80
3.3.3.1 Subjektif Riziko Ağırlaşmasında	80
3.3.3.2 Objektif Riziko Ağırlaşmasında.....	81
3.4 Riziko Süresindeki Beyan Yükümlülüğünün İhlalinin Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenilmesinin Sonuçları.....	82
3.5 Riziko Süresindeki Beyan Yükümlülüğünün İhlalinin Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenilmesinin Sonuçları	83
3.5.1 Sigorta Ettirenin Rizikoyu İhmali İle Ağırlaştırması.....	84
3.5.2 Sigorta Ettirenin Rizikoyu Kastı İle Ağırlaştırması.....	85
3.6 Riziko Gerçekleştikten Sonraki Beyan Yükümlülüğü	86
3.7 Beyan Yükümlülüğünün (İhbarın) Zamanı	88
3.8 Beyan Yükümlülüğünün (İhbarın) Süresi	90
3.9 Beyan Yükümlülüğünün (İhbarın) Amacı.....	91
3.10 Sözleşmenin Rizikonun Gerçekleşmesi Neticesinde Sona Ermesi Haline Beyan Yükümlülüğünün Sonuçları	93
3.10.1 Beyan Yükümlülüğünün Sigorta Ettirenin Kusuru	

Nedeniyle İhlali	94
3.10.2 Beyan Yükümlülüğünün Sigorta Ettirenin Kastı Nedeniyle İhlali	95
3.10.3 Sigortacının Rizikonun Gerçekleştiğini Önceden Öğrenmesi.....	96

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA BEDELİNİN SİGORTA ETTİRENİN İHMALİNİN DERECESİNE GÖRE İNDİRİLMESİ

4.1. Ya Hep Ya Hiç İlkesinden Vazgeçilmesi Ve Oranlama İlkesine Geçiş.....	99
4.2. Oranlama İlkesinin Tanımı, Özellikleri Ve Türk Sigorta Hukukuna Etkisi	100
4.3. Konuya İlişkin Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi.....	101
SONUÇ	105
KAYNAKLAR.....	111

KISALTMALAR

- ABD** : Anabilim Dalı
AnBD : Ankara Barosu Dergisi
A.Ş : Anonim Şirket
AÜHF : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜY : Ankara Üniversitesi Yayınları
B : Baskı
BTHAE : Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
Bkz : bakınız
C. : Cilt
E : Esas
g.g. : gözden geçirilmiş
HD. : Hukuk Dairesi
HGK : Hukuk Genel Kurulu
HMK : Hukuk Muhakemesi Kanunu
İÜHF. : İnönü Ünivesitesi Hukuk Fakültesi
İÜHFM. : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
karş : karşılaştırmamız
K : Karar
Koop : Kooperatif
SK. : Sigortacılık Kanunu
TBK. : Türk Borçlar Kanunu
TBB : Türkiye Barolar Birliği

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Sigorta sözleşmeleri kişilerin korunmasına önem verdikleri ekonomik değerlerin zarar görmesinden kaynaklı olumsuz sonuçların topluma dağıtılması düşüncesinden doğmuş, iki tarafa borç yükleyen nitelikte olup, sigorta ettiren taraftan riskin sigortacıya devrinin ön görüldüğü buna karşılık sigortacının prim alacağına doğduğu sözleşmelerdir. Sigorta sözleşmeleri ön görülen süre boyunca sürekli borç ilişkisi doğduğundan tarafların karşılıklı olarak dürüstlük kuralına uyma yükümlülüğü vardır. Dürüstlük kuralına uyma yükümlülüğü kanun koyucu tarafından genel kural olarak öngörülmemiştir. Sigorta sözleşmesinin kurulması, devam etmesi ve sona ermesi hallerinde taraflara bu yükümlülüğün özel yansımalarını düzenlemiş, sigorta ettirenin en önemli yükümlülüklerinden olan beyan yükümlülüğü ayrıca belirtilmiş ve ihlali durumunda sonuçlarının ne olacağı açıklanmıştır. Bu çalışmada sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü konu edinmekle, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için genelden özele doğru bir sıralamadan ayrılmamaya özen gösterilmiştir. Buna göre sigorta sözleşmesi kavramı tüm yönleri ile ele alınmış, sözleşmenin sigorta ettiren bölümü ağırlıklı olmak üzere taraflar incelenmiş, yine beyan yükümlülüğü ağırlıkta olmak üzere sigorta ettiren ve yükümlülükleri anlatılmış ve en nihayetinde beyan yükümlülüğünün sözleşmenin belirttiğimiz üç ayrı kısmındaki niteliği ve sonuçları ayrıntılı irdelenmiştir. Sözleşmenin kurulması aşamasındaki beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesi ile sigortacı rizikonun değerini belirleyecek, buna karşılık sigorta ettirenden rizikoyu taşıma külfeti karşılığında istediği primi talep edecek, sözleşmenin karşılıklı irade uyumları ile akdedilmesi durumunda şayet riziko gerçekleşirse zararın tazmini istenebilecektir. Beyan yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda ise sigorta ettirenin bir takım hak mahrumiyeti söz konusu olabilecektir.

Sözleşme devam ediyorken de sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü devam edecek olup, buradaki husus sözleşme dengesinin bozulması durumunda bunun sigortacı lehine yeniden sağlanmasıdır. Bir takım çeşitli hususların bildirilmemesi halinde sigorta ettirenin müeyyide ile karşılaşma olasılığı doğacaktır. Nihayet riziko gerçekleştiğinde de sigorta ettirenin meydana gelen rizikoyu sigortacıya ihbar etmelidir ki sigortacı gerekli önlem ve kanunun kendisine tanıdığı hakları kullanabilsin, ayrıca sigorta ettiren de tazminatına kavuşabilsin. Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin rizikonun gerçekleşmesi ile sona ermesi durumundaki beyan yükümlülüğünün ihlalinin de sonuçlarını kanun düzenlemiştir. Kanun beyan yükümlülüğünü düzenlerken sigorta ettirenin teminat altına alınan sigorta konusuna daha yakın oluşu, durumunu en iyi onun bilebilecek olması gibi nedenler ile sigortacı lehine hükümler getiriyor olsa da, kanuni yükümlülüklerini bilen ve bu yükümlülüklerini yerine getiren sigorta ettirenin hiçbir hak kaybı olmayacağı gibi korunmasını istediği menfaatin zarar görmesi durumunda da hiçbir çekince ile karşılaşmazsınız duruma göre tazminatına ve yahut sigorta bedeline kavuşacaktır ta ki beyana ilişkin yükümlülükler ihlal edilmesin. Çalışmamızda sözleşmenin belirttiğimiz üç dönemine ait beyan yükümlülüğü ayrı ayrı incelenecek olup, üç dönemin ortak özellikleri ile her bölümün kendine has olan durum ve özellikleri ayrıntılı incelenecektir. Başlangıçtaki bölümlerde sigorta sözleşmesi genel olan tüm yönleri açıklanacak ve beyan yükümlülüğüne ilişkin hususlar ilerleyen bölümlerde ayrıntılanacaktır.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sigorta sözleşmelerinin özellikle zorunlu sigortaların yaygınlaşması sigorta ettirenlerin rizikonun gerçekleştiğinde sigorta bedelini alamayacağı endişesinin yaygınlaşması, sigorta ettirenlerin hak ve yükümlülüklerini bilememesi neticesinde sigorta yaptırmaktan çekinmeleri, sigorta ettirenlerin beyan yükümlülüğünü yerine getirmesi ile yükümlülüklerinin büyük çoğunluğunu yerine getirecek olması ve sigorta sözleşmelerinin yaygınlaşması ile konunun toplumca bilinmesinin artan önemi gibi nedenler araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Araştırmanın amacı ise beyan yükümlülüğünün sözleşmedeki zamanına göre

belirlemesinin yapılması beyan yükümlülüğünün farklı zamanlardaki ihlalinin sonuçlarının belirlemesinin yapılması ve beyan yükümlülüğüne ilişkin okuyucu için tek kaynak sağlanması ve toplu şekilde sunulması şeklinde kendini ortaya koymaktadır. Araştırma neticesinde sigorta sözleşmesi akdetmek isteyenlerin hukuken kendine düşen yükümlülüklerin önemli bir kısmını oluşturan çalışma konumuzun anlaşılması neticesinde yaşanan tereddütlerin en aza indirilmesi sağlanacaktır. Sigorta sözleşmesinin güçsüz tarafı olan sigorta ettirenlerin kendilerine düşen külfetlerin yerine getirilmesi ile sigorta bedeli, sigorta tazminatına kavuşmama endişesi giderilmesi sağlamak da ayrı bir amaçtır. Görülen davalarda hukuk uygulayıcıları için yol gösterici nitelikte olan çalışmamız sayesinde kanunun farklı durumlar için farklı müeyyide ya da haklar düzenlediğinden, bir başlık altında hangi durumlarda hangi hakların meydana geldiği sistematik şekilde aktarıldığından önemli bir yardımcı kaynak olacaktır.

C. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın konusu ile ilgili daha önce yazılmış olan aynı başlığı taşıyan tezler ile daha genel konuların işlendiği kitaplardan çalışmamızda alt başlıklar halinde yer alan konular anlatılmıştır. Yargıtay kararlarının çalışmamızın alt başlıklarında yer alan içtihatlarla gönderme yapılmış, doktrinde tartışmalı konular var ise bunlar anlatılmıştır. Konunun başlığından uzaklaşmadan ancak yüzeysel olarak da değerlendirilemeyecek şekilde konulara değinilmiş, araştırmanın okunması ile sigorta hukukunun genel özellikleri anlaşılabilir şekilde genel konudan yine çalışmamızın esas konusu olan beyan yükümlülüğüne ilişkin sorunlar anlaşılacak şekilde genelden özele sıralama yapılmıştır.

D. Hipotezler

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen beyan yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin ortak noktalarının bulunması ile genel açıklamalar yapmak mümkün müdür ve özel düzenlemeler, genel başlıktan ayrılmadan ne şekilde açıklanabilir soruları ile bunun gerçekleşmesi sağlanmıştır.